

Valmistelija

Hallintojohtaja Henri Pätsi, p. 0401595715, va. hyvinvointijohtaja Hely Forsberg-Moilanen, kaupunkikehitysjohtaja Janne Karhu

Valtuusto antoi vuoden 2024 tilinpäätöksen käsittelyn yhteydessä 25.5.2025 § 20 kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa suosittelemat havainnot (vastaukset havaintoihin) lokakuun loppuun mennessä.

Arviointikertomus on oheismateriaalina. Vastaamista edellyttäviksi arvioituihin kohtiin (lainausmerkeissä) esitetään vastattavaksi seuraavasti:

1. Varhaiskasvatuksen saatavuus

"Pudasjärven yhtenä strategisena tavoitteena on tarjota parhaat lapsiperheiden palvelut. Päivähoitotilat ovat ajanmukaiset ja terveet. Varhaiskasvatusta ei ole pystytty tarjoamaan kaikille halukkaille perheille, esimerkiksi Syötteellä."

Vastaus: Varhaiskasvatuspalveluiden käyttö on kasvanut aiemmasta, koska kokopäiväisen hoidon määrä on lisääntynyt. Varhaiskasvatuksen hoitopaikka tarjotaan aina perheille, mutta paikkaa ei välttämättä pystytty tarjoamaan heidän toivomastaan lähimmästä varhaiskasvatuspaikasta. Pudasjärven peruskoulun Syötteen toimipisteellä syyslukukaudella 2025 aloittanut koululaisten iltapäiväkerho on tuonut helpotusta varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisessä esioppilaiden osalta Syötteellä.

2. Hallintotoiminnan sisäisten vuokrien ylittyminen

"Sisäiset vuokrat ylittivät talousarvion noin 80 000 eurolla."

Vastaus: Todennäköisesti kyse on ollut ainakin osittain budjetointivirheestä. Sisäisten vuokrien laskentaa ja budjetointia on kehitetty ja kehitetään edelleen, kun kaupungin tilapalvelut siirtyvät Pudasjärven Vuokratalot Oy:n tuotettaviksi 1.1.2026 alkaen.

3. Koko kaupungin taloustilanne

"Alkuperäisen talousarvion ali/ylijäämätavoitteeseen -365 770 euroa ei päästy."

"Tilikauden tulos on alijäämäinen 953 312 euroa (ed. tilikaudella -4 296 144 euroa). Poistoeron ja kehittämisrahaston muutoksen, 382 119 euroa, jälkeen tilikauden alijäämä oli 571 193 euroa."

Vastaus:

Valtuusto on hyväksynyt Talouden sopeuttamisohjelman vuosille 2025-2028 vuoden 2025 talousarvion hyväksymisen yhteydessä. Ohjelmaa noudattamalla taseessa olevan alijäämän kattaminen onnistuu viimeistään lakisääteisessä ajassa 31.12.2029 mennessä.

Kaupunginhallituksen vuosittain hyväksymä talousarvion laadintaohje ja toukokuussa 2025 hyväksytty uusi hallintosääntö selventävät ja tähdentävät viranhaltijoiden ja toimielinten työnjakoa ja vastuuta talousprosesseista.

4. Maaseutuelinkeinojen kehittämistukien määrärahaylitys

"Kaupungin maksamat maaseutuelinkeinojen kehittämistuet (noin 82 000 euroa) ylittivät budjetin 2000 €."

Vastaus: Määrärahan seuraamiskäytäntöä on parannetty. Vuodesta 2025 alkaen tukea ei myönnetä määrärahan loppumisen jälkeen.

5. Pudasjärven Kehitys Oy:n alijäämä

"Tilinpäätös oli 63 344 € alijäämäinen."

Vastaus: Konsernijohto (tämän yhtiön osalta kaupunginhallitus ja hallintojohtaja) ovat viestineet, että alijäämään on puututtava. Yhtiö on ilmoittanut leikanneensa v. 2025 kuluja mm. lomautuksin. Yhtiön rahoitusta on lisätty vuosille 2026-2028. Samalla on päätetty myös toiminnan tuloksellisuusarvioinnin teettämisestä vuonna 2028.

6. Työllisyyspalveluiden määrärahaylitykset

"Kaupungin osarahoittama työmarkkinatuki on ylittynyt 52 000 euroa, mikä vaikuttaa negatiivisesti kaupungin kokonaistalouteen. Palkkatukityöllistämisen vähäisyys on tuonut säästöjä kustannuksiin, kun taas sisäiset vuokrat ovat ylittyneet 94 %."

Vastaus:

Valitettavasti työttömyyden alentamisessa ei ole onnistuttu ja työllisyystilanne lukeutuu maan huonoimpiin, vaikka käyttöön on otettu esimerkiksi poikkeuksellisen korkea työllistämisen kuntalisä "Pudiksen Rekrybonus". Työmarkkinatuen kuntaosuuden määrärahoja on lisätty.

Pudasjärvi kuuluu 1.1.2026 toiminnan aloittaneeseen Oulun seudun työllisyysalueeseen. Voimassa oleva lainsäädäntö sekä osin myös työllisyysalueen yhteiset linjaukset rajoittavat mahdollisuuksia kehittää toimintaa tuloksellisemmaksi kaupungin omin päätöksin. Työllisyyspalvelut sijoittuvat 1.1.2026 alkaen osaksi kaupunkikehityksen palvelualueutta kun aiemmin ne kuuluivat hallintotoimintaan. Kaupunkikehityksen kanssa kiinteää yhteistyötä tulee tekemään myös yrityskehityspalvelut tuottava Pudasjärven Kehitys Oy. Kaikki toimijat tulevat sijaitsemaan fyysisesti samassa paikassa Hirsikunnaalla.

Sisäisten vuokrien osalta todennäköisesti kyse on ollut ainakin osittain budjetointivirheestä, kun mm. koronnousun vaikutuksia leasing-kiinteistön sisäisiin vuokriin ei ole huomioitu riittävästi. Sisäisten vuokrien laskentaa ja budjetointia on kehitetty ja kehitetään edelleen, kun kaupungin tilapalvelut siirtyvät Pudasjärven Vuokratalot Oy:n tuotettaviksi 1.1.2026 alkaen.

7. Sivistys- ja hyvinvointitoiminnan määrärahaylitykset

"Sivistys- ja hyvinvointitoiminnan kustannukset olivat vuonna 2024 19,6 M€.

Valtuuston hyväksymien talousarviomuutosten kokonaisvaikutus hyvinvointi- ja sivistystoiminnan toimintakatteeseen oli - 641 500 €. Toimintakate ylittyi muutetusta talousarviosta huolimatta 713 038 €:lla. Ylitys alkuperäiseen talousarvioon nähden oli 1,05 milj. €.

Toiminnan keskeiset ylitykset toimintakatteesta

- Henkilökustannukset (toteuma 10, 54 milj. €) ylittyivät muutetussa talousarviossa noin

0.66 milj. Eurolla uuden palvelutuotantomallin käyttöönoton takia.

- Sijaiskulut ylittyivät 240 000 € varhaiskasvatuksessa ja koulutuspalveluissa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna, joskin kulut olivat noin 200 000 € edellisvuotta pienemmät. Sijaisten palkkaaminen varhaiskasvatuksessa on ollut välttämätöntä lakisääteisten henkilöstömitoitusten vuoksi.

- Ateriapalveluissa ylitystä koulupalveluissa oli 50 000 €

- Ateriapalveluissa ylitystä varhaiskasvatuksessa oli 100 000 €

- IT-palvelujen ostoissa ylitystä noin 34 000 €

- Koulukyytikustannukset ovat alittaneet budjetin 40 000 eurolla

- Muissa toimintakuluissa ylittyivät vuokrat noin 90 000 € ja sisäisissä vuokrissa ylitystä

oli

- 130 000 €

- Rakennusten ja alueiden kunnossapitopalveluissa ylitystä 65 000 €"

Vastaus:

Kaupunginhallitus on vuonna 2025 pyrkinyt estämään ylityksiä pienentämällä tuntikehystä. Vuoden 2026 Talousarvion laadintaohjeesta päättäessään kaupunginhallitus on 14.10.2025 § 315 on antanut kuluja merkittävästi rajoittavan käyttötalousraamin sekä linjannut seuraavaa:

Perusopetuksen kustannuksia pyritään alentamaan tehostamalla toimintaa nykyisissä koulun toimipisteissä vuonna 2026 ottaen huomioon valtuuston toukokuussa 2025 te-kemä päätös koskien perusopetuksen säästöjä. Pudasjärven peruskoulun toimipisteiden (ensisijaisesti taajaman) tarkastelu tehdään kaupungin taloudellinen tilanne huo-mioiden keväällä 2027 ja tarvittavat muutokset astuisivat voimaan syksystä 2027 alkaen.

8. Varhaiskasvatuksen avustusten alittuminen

"Varhaiskasvatukseen on saatu vuosille 2022-2024 ja vuodelle 2024 elokuun alusta alkaen OKM:ltä avustusta. Em. Avustuksilla on pystytty vastaamaan tuen tarpeessa olevien lasten varhaiskasvatukseen palkkaamalla avustajia ja lisätyöntekijöitä lapsiryhmiin. Hanke- ja avustustuottoja ei onnistuttu saamaan talousarviossa ennakoidulla tavalla, vaan toteumaan jäi noin 100 000 euron vaje.

Vastaus: Talousarvioon on arvioitu todellisuutta suurempi summa.

9. Osaamisen ja hyvinvoinnin henkilöstökulujen ylittyminen

"Henkilöstömenoissa ylitystä kertyi noin 150 000 euroa. Suurin osa ylityksistä tuli sijaiskuluista siten, että sairaus- ja äitiyslomasijaisuuskuluissa oli ylitys noin 64 000 euroa ja vuosilomasijaisuuksissa ylitys oli noin 66 000 euroa. Sijaisuuksia ei ole voitu järjestää sisäisesti."

Vastaus: Sijaiskulutarvetta ei ole huomioitu riittävästi talousarviossa. Pitkittyneet sairauslomat aiheuttavat yllättäviä sijaiskuluja. Sairauslomapäivien määrä v. 2024 oli 4436 kalenteripäivää, mikä tarkoitti edelliseen vuoteen verrattuna 6,1 % (271 kpv) nousua. Ajoittain vuosilomien ajaksi on pitänyt käyttää sijaisia, koska vaadittuja tehtäviä ei ole pystytty hoitamaan sisäisillä järjestelyillä.

10. Osaamisen ja hyvinvoinnin IT-kulujen ylittyminen

"IT-palvelut ovat olleet talousarviossa ennakoitua kalliimpia toiminta-alueella kautta linjan."

Vastaus: ICT-palvelutuottajan virheestä johtuen koko kaupungilta on laskutettu vuonna 2024 noin 99 t € liikaa. Liikalaskutus on palautettu v. 2025.

11. Ateriapalveluiden kustannusten ylittyminen

"Ateriapalvelujen ylitys muodostuu puolestaan pääosin marraskuussa tehdystä kahta kuukautta vastaavasta laskutuksesta."

Vastaus: PPP-Köökki Oy laskuttaa aterioista ennakkolaskutuksena maksimisyöjien lukumäärän mukaan. Tämä tapa tuottaa maksujen palautuksen aina kesäkuun ja joulukuun lopun tilanteissa. Kesällä 2024 yhtiö arvioi, ettei heinä-elokuun ennakkomaksuja tarvitsisi periä ollenkaan ja ne jätettiin laskuttamatta. Lokakuussa yhtiö arvioi tilannetta uudelleen ja päätti, että toinen näistä kuukausista joudutaan kuitenkin laskuttamaan. Siksi marraskuussa on maksettu aiemmin laskuttamattomat elokuun ennakkomaksut. Ateriapalveluiden ylitykset johtuivat pääosin keittiöhenkilökunnan sijaismäärärahojen tarpeista.

Kaupunginhallitus ja valtuusto ovat useaan otteeseen kiinnittäneet huomiota ateriapalveluiden kustannuksiin. Kaupunki on hankkinut ja hankkii edelleen ateriapalveluihin liittyvää konsulttipalvelua tavoitteena alentaa ateriapalveluiden kustannuksia. Todellista hinnanmuutosta verrattuna kaupungin aiemmin itse tuottamiin ateriapalveluihin on kuitenkin vaikea arvioida, koska on todennäköistä, että osa kustannuksista jäi kaupungin muiden yksiköiden kustannuksiksi, jolloin ne alensivat ateriapalveluiden kustannuksia todellisista.

12. Kansalaisopiston yksikkökustannuksen kasvaminen

"Kansalaisopiston kurssimäärässä ja opetustarjonnassa ei ole päästy tavoitteeseen. Kurssimäärä on vähentynyt 75:llä, mutta toimintakate asukasta kohden on ylittynyt talousarvioon verrattuna."

Vastaus: Kansalaisopiston vuoden 2024 talousarvioon oli kirjattu arviotusta ja avustuksista 161 000 €, toteuma oli 10 002 €. Tukien ja avustusten toteuma 2024 oli siis 150 998 € pienempi kuin talousarvioon kirjattu. Syynä: valtio lakkautti maahanmuuttajien Suomistartti-koulutukseen aiemmin vuosittain haetun ja saadun valtion erityisavustuksen. Näin ollen tämä huomioituna kansalaisopiston toimintakatteen pitäisi olla: Toimintakatteen toteuma 2024: 551 118 € - toteutumaton avustustulo 150 998 € = oikaistu toimintakate 400 120 €. Suomistartti-koulutusta järjestettiin kuitenkin koko kalenterivuoden 2024 ajan, vaikka siihen ei enää saatukaan valtion erityisavustusta, minkä vuoksi kansalaisopiston henkilöstökulut vuonna 2024 toteutuivat 42 374 €

suurempina kuin talousarviossa oli ennakoitu. Kun tämä otetaan huomioon, saadaan kansalaisopiston oikaistuksi toimintakatteeksi: $400\,120\text{ €} - 42\,374\text{ €} = 357\,747\text{ €}$.

Pudasjärven väkiluku v. 2024 oli 7304 (lähde: Tilastokeskus), joten kansalaisopiston e.m. selvityksen perusteella oikaistu toimintakate €/asukas oli vuonna 2024: $357\,747\text{ €} / 7304\text{ asukasta} = 48,98\text{ €/asukas}$. - Talousarviossa 2024 kansalaisopiston toimintakate asukasta kohden oli $50,11\text{ € /asukas}$, joten kansalaisopiston toteutunut toimintakate €/asukas v. 2024 oli $50,11\text{ €/asukas (talousarvio)} - 48,98\text{ €/asukas (oikaistu toteuma)} = 1,13\text{ €/asukas}$ pienempi kuin talousarviossa. Kansalaisopiston talousarvion toimintakate €/asukas toteutui siis $97,74\%$ v. 2024, eikä $148,87\%$, kuten virallisessa tilinpäätöksessä mainitaan.

13. Vapaa-aikapalveluiden määrärahaylitykset

"Kokonaisuudessaan vapaa-aikapalvelujen osalta toimintakatteen ylitys oli 65 000 euroa."

Vastaus: Talouden sopeuttamisohjelma v. 2025-2028 kohdistui suhteessa suhteellisesti suurimmalla vaikutuksella juuri vapaa-aikapalveluihin. Kustannukset alenevat ja palvelut vähenevät loppuvuodesta 2025 alkaen. Suurin muutos oli kirjastoautotoiminnan loppuminen.

14. Hyvinvointi- ja sivistystoiminnan tavoitteiden saavutettamattomuus

"Strategisia tavoitteita ei ole saavutettu, vaan ne ovat työn alla."

Vastaus: Laadun kehittäminen on jatkuva prosessi, esimerkiksi varhaiskasvatuksen Valssi-toiminta, sen vuoksi tavoitteita ei voi laittaa päättyväksi. Taloudellinen toiminta on jatkuvaa toiminnan tarkkailua.

15. Säästöjen vaikutukset teknisen ja ympäristötoiminnan toimintaan

"Talouden sopeuttamistoimet ovat aiheuttaneet monenlaisia haasteita päivittäistoimintaan sekä erimielisyyksiä toimintatavoista."

Vastaus: Tekninen johtajan tilannekatsauksessa KH 11.06.2024 § 192 Talousarvion toteumaennuste 2024 tekniset ja ympäristöpalvelut, todetaan liikenneväyliä ja yleisiä alueita koskien, että toimintakulujen karttaminen ja vain välttämättömyyksiin kohdistetut käyttö- ja korjaustoimet on johtanut niin kaupungin sisäisen kuin ulkoisen negatiivisen palautteen lisääntymiseen, asiakkaiden kokiessa että kohteiden palvelutaso heikkenee eikä myöntävää vastausta esitettyihin muutoksiin ja korjaustoihin voida kustannuksien vuoksi antaa.

Tilapalveluiden haastavasta tilanteesta kerrottiin, että kunnan ei ole sallittua toimia vapailla elinkeinomarkkinoilla ulosvuokraamalla tiloja alle markkinoiden hintatasoa. Lisäksi on todettu että kiinteistöjen kunnossapidon tasoa ei voi laskea vaarantamatta rakennusten kuntoa ja käyttäjille tarjottavan ympäristön turvallisuutta ja terveellisuutta.

11.6.2024 annetussa katsauksessa jo todettiin että toimialan toimintakate on vaarassa toteutua noin 500 000 euroa heikompana ilman nopeita toimintaympäristön muutoksia. Nopea reagointi tilanteeseen edellyttää päätöksiä kohteiden sulkemisesta, palvelutason heikennyksistä, sopimusjohtamisesta sekä omaisuuden myyntivaltuuksista. Muutokset ja heikennykset tulevat suurella todennäköisyydellä lisäämään kauttaaltaan negatiivisen palautteen määrää ja kaikkien sidosryhmien ja asiakkaiden tyytymättömyyttä saamaansa palveluun.

(Lisäsopeutustoimet KH 17.09.2024 § 276, talousarviomuutos KH 15.10.2024 § 304, yhteistyömenettelyn käynnistäminen ja lisälomautukset KH 01.10.2024 § 290).

Edellämainittuihin sopeutamistoimien toimeenpanoon ja uusien valmisteluun viitaten kaupungin henkilöstö sai osakseen huomattavan määrän negatiivista palautetta jolla oli kielteistä vaikutusta työntekoon ja henkilöstö koki ajan erityisen raskaaksi.

16. Konsernin alijäämäisyys ja velkaantuneisuus

“Konsernitilinpäätös on alijäämäinen 0,937 milj. euroa”

“Konsernin lainat ja vuokravastuut olivat vuoden lopussa 118,1 milj. euroa (127,5 milj. euroa). Konsernin lainat ja vuokravastuut/asukas olivat 15 984 euroa (17 045 euroa). Riskienhallintaa on lisätty konsernijohtolle asetetuissa tavoitteissa. Korkojen osittainen suojaamattomuus on riski suuren lainakannan takia. Pudasjärven kaupunkikonsernin velat ja vuokravastuut asukasta kohden ovat pienentyneet, mutta ovat edelleen valtakunnallisesti tarkastellen suuret”

“Tarkastuslautakunta huomauttaa, että tarkasteltaessa konsernin tulosta, tulos on edelleen heikko. Valtakunnallisesti tarkasteltua kaupunkikonsernin velat ja vuokravastuut asukasta kohden ovat erittäin suuret. Osalla konserniyhtiöistä lainakannan suojaamattomuus lisää riskiä korkotason vaihtelussa. Osalla yhtiöistä alhainen omavaraisuusaste voi johtaa rahoituksen saannin vaikeutumiseen. Mahdollisuudet mittaviin investointeihin ovat rajalliset sekä kaupungilla että konserniyhtiöllä.”

Vastaus:

Kaupunginhallitus päätti 13.08.2024 § 241, ettei se anna lupaa konsernin velkaa lisäävään kerrostalorakennushankkeeseen: Kaupunginhallitus päätti, että vuokratuloyhtiön rakennushankkeelle ei anneta ennakkolupaa ja myönteistä suhtautumista takausmahdollisuuteen. Tämän muuten kannatettavan hankkeen toteuttamiskelpoisuutta voidaan arvioida uudelleen konsernin lainakannan taituttua selkeään laskuun.

Katso myös vastaus kohtaan 3. Koko kaupungin taloustilanne.

17. Konserniyhtiöiden hallituskokoonpanot

“Yhtiön hallituksen jäsenen tehtävänä on edustaa yhtiön etua. Yhtiön hallitukseen tulisi valita vain yksi kaupunginhallituksen jäsen mahdollisten eturistiriitojen takia. Yhtiön hallituksen jäseniä valittaessa tulee huomioida asiantuntijuus.”

Vastaus: Valitettavasti virkavalmistelussa epäonnistuttiin konserniyhtiöiden hallitusjäsenasian valmistelussa kuntavaalien jälkeen siten, ettei luottamushenkilöitä huomattu ohjeistaa tarkastuslautakunnan havainnosta eikä vähintään yhtä tärkeänä kuntalain 47.2 §:n määräyksestä, jonka mukaan: *Kunnan tytäryhteisön hallituksen kokoonpanossa on otettava huomioon yhteisön toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus.* Sittenkin kaupunginhallitus on kuitenkin nimennyt osaan yhtiöistä myös nk. hallitusammattilaisia. (Lisäksi yhtiöiden hallituksen jäsenille on suunnitteilla kuntaomisteisten yhtiöiden hallituksen jäsenille tarkoitettua koulutusta.)

- Yritysvaikutusten arviointi: - varhaiskasvatuspaikkojen saatavuusongelma voi heikentää yritysten työvoiman saatavuutta
- Pudasjärven Kehitys Oy:n riittävällä rahoituksella voi olla vaikutusta yhtiön palveluita käyttäville yrityksille
 - kaupungin ja kaupunkikonsernin taloustilanne vaikuttaa kunnan imagoon ja moniin kuntien elinvoimaindeksihin

Kaupunginjohtajan esitys

Kaupunginhallitus:

- 1) antaa arviointikertomuksessa vuodelta 2024 esitettyihin havaintoihin tarkastuslautakunnalle ja valtuustolle esittelytekstin mukaisen vastauksen.; ja
- 2) tarkastaa pykälän heti kokouksessa.

Päätös

Kaupunginhallitus:

- 1) antoi arviointikertomuksessa vuodelta 2024 esitettyihin havaintoihin tarkastuslautakunnalle ja valtuustolle esittelytekstin mukaisen vastauksen.; ja
- 2) tarkasti pykälän heti kokouksessa.

Jakelu

valtuuston listalle

VALT 15.12.2025
4048/00.03.01/2025

Kaupunginhallituksen esitys

Valtuusto merkitsee kaupunginhallituksen vastauksen arviointikertomukseen vuodelta 2024 tietoonsa saatetuksi.

Päätös

Jakelu

Tarkastuslautakunta